

7. Филипчук М.С. Основи методики роботи з естрадним оркестром: Навч.-метод. посіб. – Острог-Рівне, 2008. – 184 с.

8. Шеремет М. Формування особистості засобами музики. – Суми.: МКВВП „Мрія”, 1992. – 235 с.

9. Щолокова О.П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя. – К.: УДПІ, 1996. – 164 с.

УДК 78.082.4-048.23:378.016

Цапун Р.В.

КОНЦЕРТНЕ ВИКОНАВСТВО ЯК ЗАСІБ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ

Анотація. У статті розглядаються аспекти, пов'язані з підготовкою студентів до концертно-виконавської діяльності.

Ключові слова: концертний виступ, виконавці, репертуар, стрес, художній образ.

Аннотация. В статье рассматриваются аспекты, связанные с подготовкой студентов к концертно-исполнительской деятельности.

Ключевые слова: концертное выступление, исполнители, репертуар, стресс, художественный образ.

Annotation: The article deals with aspects related to the preparation of students for concert-performing activities.

Key words: concert performance, performers, repertoire, stress, artistic image.

Постановка проблеми. Підготовка сучасного фахівця в галузі музичної освіти вимагає від педагогів різних підходів та методів задля того, щоб сформувати у студентів знання, уміння, навички, які відповідали б сучасним вимогам щодо професійного рівня. Відомо, що в процесі навчання студентів музичних спеціальностей формування їхньої професійної майстерності здійснюється в умовах публічних виступів, які надають їм унікальну можливість проявляти свій художньо-творчий потенціал, знання й досвід у музично-виконавській діяльності. До таких виступів відносимо різного роду заходи: академічні концерти, іспити, заліки кафедральні прослуховування, конкурси, та участь в різних культурно-мистецьких програмах університету, міста і т. п. Саме такі виступи є невід'ємним елементом навчального процесу студентів-музикантів, які готують їх до майбутньої професійної діяльності.

Метою статті є висвітлення аспектів концертного виступу як особливого виду музично-виконавської діяльності.

Аналіз досліджень. Аналіз наукової літератури виявив наявність різноманітних підходів до визначення сутності процесу концертної діяльності, як показника виконавської майстерності виконавців. Розробкою цієї проблеми впродовж багатьох років займаються музикознавці, виконавці, педагоги та ін. Психологічні аспекти музично-виконавської діяльності аналізуються в праці Ю. Цагареллі. Концертний виступ як особливий вид музично-виконавської діяльності досліджується в роботі Л. Лабінцевої. Музично-виконавська діяльність, як засіб творчого розвитку особистості постає у центрі уваги вітчизняної дослідниці І. Івасишин. Аспекти взаємодії свідомого та позасвідомого начал у теорії та практиці вокального виконавства представлені в розробці Л. Василенко. Уявлення про погляди К. Станіславського щодо специфіки акторської майстерності та основні настанови у питанні втілення художнього образу представлено у спогадах видатного актора та режисера, а також його учня та провідного діяча в сфері культури та мистецтва – Г. Крісті.

Виклад основного матеріалу. Концертна діяльність є логічним завершенням всіх репетиційних і педагогічних процесів і як наслідок відкриває такі речі у виконавстві, про які у звичних умовах можна і не здогадуватись. «Сцена вчить – важко, жорстоко і нещадно, – і кращого вчителя годі собі уявити. Вона дарує прозріння» [5, с. 13].

З власного педагогічного досвіду, весь навчальний процес у класі по традиційному співі, фольклорному ансамблі підкоряється кінцевій меті – виступу на публіці. Це завжди сприймається як світле і радісне свято. З перших же кроків навчання іде підготовка та організація до відкритих для публіки концертів. Такі концерти прищеплюють молоді необхідний досвід концертних виступів та виконують важливу просвітницьку функцію культурного виховання широких верств населення.

Важливим у зацікавленні студента до таких дій є правильний підбір репертуару, який повинен слугувати розвитку здібностей студентів. Досвід підтверджує думку, що вдало підібраний репертуар робить слабкого учня сильним, невпевненого – сміливим, інертного – активним і цілеспрямованим. Репертуар може бути розрахований для самостійного опрацювання, ознайомлення і для публічних виступів. Принципи за якими відбувається відбір репертуару є загальними, але найголовнішу роль відіграють здібності та інтелект студента.

В залежності від світогляду, творчого бачення, виконання пісні може нести інтерпретаційні версії. Важливо при цьому зберігати виконання, максимально наближене до традиції. Щоб глядач не зміг відчутти штучність та фальшивість у відтворенні художнього образу, потрібно завжди це відчувати своїм серцем. Співати так, ніби «пропускаєш» спів через себе і даруєш глядачеві своє бачення пісні. Звичайно кращі результати у передачі художнього образу досягаються, коли виконавець підключає власний досвід для передачі художнього образу, але якщо його недостатньо, то варто

здати фантазію. «Вся лінія ролі повинна укладатися в вашу людську лінію життя, доповнюватися вашим особистим життєвим досвідом. Тоді всі моменти ролі і ваші акторські завдання стануть не просто вигаданими, а клаптями вашого власного життя» [2, с. 189]. Це і буде ознакою майстерності, яка і відобразить індивідуальне бачення виконавця. Але співак презентує себе не лише співом, але й зовнішнім виглядом, поведінкою, своєю особистістю. Завжди потрібно враховувати найдрібніші деталі виходу на сцену. Адже від того, як співак вийде на сцену, як подивиться на людей, які прийшли його послухати і побачити, залежить як буде сприйнято та оцінено його виступ. Отже, можна виділити декілька складових, які повинні бути присутніми у співака у процесі підготовки до концертного виступу. Це сценічне перевтілення, сценічний рух та сценічна увага, які поєднуються у понятті артистизм. Але артистизм виконавця це не лише прояв його творчої особистості, це і результат спілкування з аудиторією. Посилаючи емоційний заряд творчості в зал, виконавець натомість отримує зворотню реакцію слухачів. Активізуючи творчий потенціал публіки, артист черпає натхнення в її захопленні. Якщо співак не зможе заволодіти увагою публіки це свідчить про відсутність артистизму, без якого концертна діяльність не може бути плідною.

Варто зазначити, що під час виступу відбувається не лише процес трансляції змісту художнього твору, а йде внутрішнє змагання співака зі стресовим станом. «У своїх крайніх проявах тривожність переростає в страх, який зводить нанівець всю підготовчу роботу, приводячи до провалу на концерті» [4, с. 84]. Головним стресором для виконавців є глядацький зал та усвідомлення того, що кожна їхня дія простежується, прослуховується й оцінюється. Такі симптоми, як трясіння рук, губ, тремтіння колін, відмова голосу або слуху, нездатність зосередитися на виконанні твору, просто боязнь виходити на сцену, є основними проявами синдрому сценічного хвилювання. Важко вивести певні «рецепти» психологічної підготовки до публічного виступу, але часті, різнопланові концертні виступи перед дітьми, друзями, батьками, викладачами загартовують нервову систему, роблять її більш стійкою. Важливим способом роботи з хвилюванням на сцені є спів для конкретної людини, одного або двох. В основі сценічного хвилювання може лежати також страх перед невідомим. Багато в чому цей страх знімається практикою передконцертних виступів. Крім того, можна порекомендувати попереднє знайомство з аудиторією, акустикою залу, в якому відбудеться виступ. Чим в більш неформальній і спокійній обстановці буде проходити дане знайомство, тим більше сприятливим буде емоційний настрій учня, тим успішніше пройде виступ. Важливий і сам процес спілкування педагога з учнем напередодні виступу. Потрібно вселити виконавцю впевненість у своїх силах, вказати як вийти на сцену, якими внутрішніми прийомами себе заспокоїти від чого творче хвилювання сприятиме кращому розкриттю виконавських задумів, а не породжуватиме

невпевненість та страх перед глядачами. І не має значення – перший це концерт чи черговий, на фестивалі чи на огляді, адже мистецтво вимагає постійно максимальної зібраності і гарного, впевненого настрою при виконанні.

Після концертного виступу необхідно докладно проаналізувати публічний виступ вихованця. Це так само є важливим, як і підготувати його до цього виступу. Важливо визначити, що було вдалим у виконанні, а що потребує подальшого доопрацювання. Це дасть змогу закріпити позитивні сторони виконання, розібратись в помилках, та окреслити шляхи подальшого вдосконалення.

За роки педагогічної праці були проведені різного роду концертні заходи, які сприяли зростанню виконавської майстерності студентів. Це і **клас-концерти**: «**Ой дай Боже в добрий час**» (2000), «**П'є моє коріння сік землі**» (2013), клас-концерт до **200-річчя народження Т. Г. Шевченка** (2014), новорічно-різдв'яний клас-концерт «**Радуйтеся всі людіє**» (2015).

Концерти присвячені **ювілейним датам** фольклорного гурту «Джерело»: «**Джерелу – 10**» (1997), «**Джерелу – 15**» (2003), «**Джерелу – 20**» (2007), «**Джерелу – 25**» (2012), «**Джерелу – 30**» (2017).

Студенти, що підготували на достатньому рівні свою індивідуальну програму мали змогу виступати у відкритих **сольних концертах (10)**: Оксана **Пех** (III курс) «**Деся у глибині мого серця**» (2003); Наталія **Корчевська** (II курс) «**Музика рідного дому**» (2004); Ірина **Бородійчук** (III курс) «**Бал розлучених сердець**» (2005); Лідія **Жарківська** (IV курс) та Інна **Крупко** (II курс) «**Від мами в мене пісня**» (2008); Ірина **Звірковська** (IV курс) «**З народного напившись джерела**» (2009); Олена **Михалевич** (III курс) «**Тобі, село, моє вклоняюсь**» (2010); Анастасія **Ястрижемська** (IV курс) «**З піснею по життю**» (2015); Юлія **Тарасюк** (V курс) (2015); Анастасія **Ястрижемська** (V курс) та Ірина **Павлик** (IV курс) «**Душа народу в пісні забриніла...**» (2016); Яна **Дубакова** (V курс) «**Народна пісня злет душі людської**» (2017); Юлія **Данчук** (II курс 2р.н.) «**Сила пісні в їх правді**» (2018).

Особливо плідними у зростанні професійної майстерності вихованців класу була їх участь у конкурсі молодих виконавців української народної музики «**З народного джерела**» (Рівне), головою журі якого був висококваліфікований спеціаліст-фольклорист Є. В. **Єфремов** (Київ). З року в рік було цікаво спостерігати за помітним професійним зростанням співаків-фольклористів у сольному та гуртовому (дуети-тріо-квартети) виконанні. За весь період до участі в конкурсі було підготовлено **39** виступів. Здібності були різні, результати різні, але просування по шляху знання предмета були в кожного. Результати конкурсу:

Оксана **Пех** – I премія; Наталія **Стафійчук** – II премія (2001).

Наталія **Корчевська** – II премія; Світлана **Кузьмич** – III премія; Яна **Куришко** – II премія (2002).

Наталія **Корчевська** – II премія; Катерина **Верещук** – дипломант (2003); Світлана **Кузьмич** – I премія; Квартет (Світлана **Кузьмич**, Наталія **Корчевська**, Ігор **Трофимчук**, Михайло **Мельник**) – II премія; Наталія **Корчевська** – III премія (2004).

Тетяна **Крук** – Гран-прі; Ірина **Бородійчук** – I премія; Дует (Михайло **Мельник**, Світлана **Кузьмич**) – II премія; Людмила **Робейко** – II премія; Олена **Зацепанюк** – III премія; Лідія **Жарківська** – дипломант (2005).

Інна **Крупко** – I премія; Дует (Наталія **Корчевська**, Ірина **Бородійчук**) – I премія; Лідія **Жарківська** – II премія; Ігор **Трофимчук** – III премія; Тріо (Вікторія **Фенюк**, Тетяна **Крук**, Олена **Демидюк**) – II премія; Ірина **Звірковська** – грамота учасника (2006).

Наталія **Корчевська** – I премія; Дует (Лідія **Жарківська**, Інна **Крупко**) – III премія; Квартет «Жайвір» (Світлана **Кузьмич**, Наталія **Корчевська**, Ігор **Трофимчук**, Михайло **Мельник**) – II премія; Ірина **Звірковська** – грамота учасника (2007).

Дует (Лідія **Жарківська**, Інна **Крупко**) – II премія; Ірина **Звірковська** – III премія (2008).

Ірина **Звірковська** II – премія; Дует (Олена **Михалевич**, Тетяна **Данилець**) – II премія; Дует Оксана та Катерина **Паральчук** – дипломанти (2009).

Наталія **Нижник** – I премія; Тріо «Червона бинда» (Надія **Гнатюк**, Юлія **Тарасюк**, Наталія **Нижник**) – II премія; Тріо «Серпанок» (Інна **Крупко-Уставщикова**, Олена **Михалевич**, Тетяна **Данилець**) – дипломанти; Дует Оксана та Катерина **Паральчук** – грамота учасника (2011).

Юлія **Данчук** – I премія; Анастасія **Ястрижемська** – II премія; Дует (Анастасія **Ястрижемська**, Ірина **Павлік**) – III премія (2017).

Дует (Юлія **Данчук**, Наталія **Кузьмич**) – II премія (2018).

Також додавали творчого зростання виступи у численних Міжнародних та Всеукраїнських фестивалях, конкурсах, звітних концертах, презентаціях, святах міста і т. п.

Висновки. Сценічний досвід, накопичений за роки навчання є важливим у будь-якій галузі музичного мистецтва. Тому вже під час навчання у ВНЗ необхідно надавати студентам можливість творчої самореалізації у виконавській діяльності, створювати особливі психолого-педагогічні умови в процесі їхньої підготовки до публічних виступів, сприяти формуванню багажу професійних знань.

Література

1. Івасишин І. Музично-виконавська діяльність як засіб творчого розвитку особистості // Гірська школа українських Карпат. – № 11, 2014. – С. 153–155.
2. Кристи Г. В. Работа Станиславского в оперном театре. – М.: Искусство, 1952. – 284 с.

3. Лабінцева Л. П. Концертний виступ як особливий вид музично-виконавської діяльності // Вісник ХДАДМ. – № 1, 2010. – С. 215–216.

4. Цагарелли Ю. А. Психология музыкально-исполнительской деятельности. Учебное пособие. – СПб.: Композитор, 2008. – 212 с.

5. Цыпин Г. Профессор Вильсон утверждает / Г. Цыпин // Музыкальная жизнь. – 1992. – № 7 – 8. – С. 12 – 15.

УДК 374.015.312

Чувило С.Б.

МЕТОДИ РОЗВИТКУ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ-ПІАНІСТІВ

Анотація: У статті проаналізовано різні підходи щодо визначення поняття «вольові якості». Систематизовано методи розвитку вольових якостей учнів-піаністів.

Ключові слова: вольові якості, учні-піаністи, урок фортепіано.

Аннотация. В статье проанализированы разные подходы к значению понятия «волевые качества». Систематизированы методы развития волевых качеств учеников-пианистов.

Ключевые слова: волевые качества, ученик-пианист, урок фортепиано.

Annotation: Author has analyzed different definition approaches of “volition qualities”. Methods of development volition qualities of pianist students have been systematized.

Keywords: volition qualities, pianist student, piano lesson.

Постановка проблеми. Наявність вольових якостей у людини є показником та умовою її успішного розвитку та самореалізації. В сучасних умовах професійні досягнення музикантів зумовлюються не тільки їх здібностями, а значною мірою наявністю сильної волі та розвинутої емоційної сфери.

Аналіз наукових досліджень. Широко дослідженими є різні аспекти вольової сфери особистості, а саме: зв'язок мотивації і волі (Л. І. Божович, К. М. Гуревич, О. М. Леонт'єв); регулятивна роль волі (А. Ц. Пуні, П. А. Рудик, Б. Н. Смирнов); воля, як базова якість процесу формування особистості (І. Д. Бех); сутність волі та механізми її формування (В. І. Селиванов); структура вольових якостей особистості (Є. П. Ільїн); розвиток волі в дошкільному віці (Д. Б. Ельконін, В. К. Котирло, О. М. Леонт'єв, Н. І. Непомняща); вікові особливості волі у підлітків (П. П. Зимін) та у старших школярів (А. С. Зобов). Питанням вивчення волі в музикантів займалися Й. К. Гофман, К. А. Мартинсен, В. І. Петрушин та ін. Проте, при такій зацікавленості проблематикою вольової сфери